UN POM DE CRĂCIUN ŞI O NUNTĂ Din însemnările unui necunoscut

Zilele trecute, am văzut o nuntă... Ei, dar să vă povestesc mai bine despre un pom de Crăciun. Nunta a fost frumoasă ; mi-a plăcut foarte mult. Insă o altă întîmplare a fost mai interesantă. Nu ştiu de ce, privind nunta, mi-am amintit de un pom de Crăciun. Iată cum s-au petrecut lucrurile :

Acum cinci ani, în ajunul Anului nou, am fost poftit la un bal de copii. Persoana care m-a invitat era un personaj cunoscut, un om de afaceri, cu relaţii, cunoştinţe şi ou intrigi, încît se putea crede că balul de copii era un pretext pentru părinţi de a se aduna laolaltă şi de a sta de vorbă, ca dintr-o întîmplare nevinovată, pe alte teme interesante. Eu eram o persoană străină: N-aveam de dezbătut nici un fel de teme asemănătoare. De aceea mi-am petrecut seara nestingherit de preocupări lăturalnice. Se mai afla acolo încă un domn, oare părea singur cuc şi care, ca şi mine, nimerise în mijlocul fericirii familiale... Acesta mi-a sărit în ochi înaintea tuturora. Era un bărbat înalt, uscăţiv, foarte serios, cît se poate de bine îmbrăcat. Dar se vedea cît de colo că nu-l interesau nici bucuriile, nici fericirea familială. Cînd se retrăgea în vreun ungher, i se ştergea numaidecît surîsul de pe buze ; ba chiar îşi încrunta sprîncenele negre şi stufoase. Afară de gazdă, n-avea nici un cunoscut în tot balul. Se vedea că se plictisea de moarte, dar juca eroic pînă la sfîrşit rolul unui om pe deplin amuzat şi fericit.

Ulterior am aflat că era un provincial care venise în capitală jiitr-o chestiune importantă şi foarte încurcată. Adusese o scrisoare de recomandaţie gazdei noastre, care nu-l proteja de loc *con amore* şj-l invitase numai din politeţe la balul de copii. Cărţi nu se jucau ; trabucuri nu i se oferiră. Nimeni nu intră în vorbă cu dînsul, dîndu-şi seama pesemne de la distanţă cu ce tacîm aveau de-a face. "De aceea, ca să dea o atribuţie mîinilor sale, domnul meu îşi netezea toată seara favoriţii, ce-i drept, foarte frumoşi. Ii mîngîia cu atîta rîvnă, încît — uitîndu-te la dînsul — îţi putea veni negreşit gîndul că mai întîi apăruseră pe lume aceşti favoriţi şi numai după aceea li se adăugase un domn, ca să-i netezească.

în afară de acest participant, în felul său, la fericirea familială. a gazdei care avea cinci băieţi dolofani, mi-a plăcut încă un domn. Acesta însă avea cu totul altă factură. Era o personalitate. Se numea Iulian Mastakovici. Dintr-o singură privire îţi puteai da seama că era un musafir de onoare şi se afla cu stăpînul casei în aceleaşi raporturi, în care acesta se găsea cu domnul ce-şi dezmierda favoriţii. Stăpînul şi stăpîna casei îi spuneau o sumedenie de amabilităţi, aveau grijă de dînsul, îl serveau cu băuturi, îl răsfăţau, îi aduceau pe toţi ceilalţi oaspeţi pentru a-i prezenta ; iar pe el nu-l conduceau la nimeni. Am observat chiar o lacrimă scînteind în ochii gazdei, cînd Iulian Mastakovici — referindu-se la serată — spuse că rareori i se întîmplase să-şi petreacă timpul într-un mod atît de plăcut. Eu am avut parcă o înfiorare în prezenţa unui asemenea personaj şi, de aceea, după ce m-am desfătat admirînd copiii, m-am retras într-un salonaş, gol de tot, şi m-am aşezat în chioşcul de flori a] stăpînei, care ocupa aproape jumătate din cameră.

Toţi copiii erau extraordinar de drăguţi şi nu vroiau cu nici ţin preţ să semene cu *cei mari,* cu toate dojenile guvernantelor şi ale mărnicuţelor. Desfăourăîntr-o clipă întreg pomul de Crăciun, pînă la ultima bomboană, şi izbutiră să strice jumătate din jucării — înainte chiar de a se şti cui aparţine fiecare din ele. Drăguţ îndeosebi era un băieţel cu ochi negri, cu părul numai cîrlionţi, care ţine cu tot dinadinsul să mă împuşte cu arma lui de lemn. Dar mai mult decît toţi ceilalţi atrase atenţia asupră-i surioara lui, o fetiţă de vreo unsprezece ani, frumoasă ca un cupidon, tăcută, visătoare, cu ochi mari, îngînduraţi, cam boldiţi. Copiii o supărară într-un rînd. De aceea se retrase în acelaşi salon unde şedeam şi eu, ca să se îndeletnicească într-un colţişor cu păpuşa ei.

1

Oaspeţii făceau semn, cu.respect, către un otcupciu bogat, tatăl fetiţei ; ba unii remarcau chiar, în şoaptă, că i se şi puseseră deoparte, ca zestre, trei sute de mii de ruble. M-am întors ca să arunc o căutătură spre cei ce-şi manifestau curiozitatea în această chestiune. Privirea-mi căzu asupra lui Iulian Mastakovici, care, cu mîinile la spate şi cu capul niţeluş aplecat într-o parte, trăgea cu urechea, extrem de atent, la flecăreala acestor domni. Ceva mai tîrziu, n-am putut să nu mă minunez de înţelepciunea gazdelor cu prilejul împărţirii darurilor. Fetiţa, care avea încă de pe acum o zestre de trei sute de mii de ruble, căpătă păpuşa cea mai scumpă. Urmară daruri de valoare descrescîndă pentru aceşti copii fericiţi, după rangul, din ce în ce mai mic, al părinţilor lor. In sfîrşit, ultimul copil, un băieţaş de zece ani, pirpiriu, mărunt, pistruiat, roşcovan, primi doar o cărţulie cu povestiri despre măreţia naturii, despre lacrimi de înduioşare şi aşa mai departe, fără poze şi chiar fără vreo vinietă. Acesta era un băiat cît se poate de oropsit şi de sperios, fiul guvernantei copiilor de gazdă — o sărmană văduvă. Purta o

tunicuţă sărăcăcioasă de nanchin. Căpătîndu-şi cărţulia, el se învîrti multă vreme pe lîngă celelalte jucării. Straşnic ar fi vrut să se joace cu alţi copii, dar nu îndrăznea. îşi dădea probabil seama de situaţia lui, pe care o înţelegea încă de pe acum. Am o deosebită plăcere să-i observ pe copii. Este extraordinar de interesantă prima lor manifestare de independenţă în viaţă. Am băgat de seamă că băieţelul roşcovan era atît de tare ispitit de jucăriile scumpe ale celorlalţi copii, îndeosebi de teatru, în care vroia să capete un rol, încît hotărî să se poarte slugarnic. Zîm-bea tuturor şi-i linguşea pe ceilalţi copii. îşi dădu mărul unui băieţandru puhav, care avea o basma întreagă plină de daruri. Se învoi chiar să poarte pe un băiat în cîrcă, numai să nu fie alungat din preajma teatrului. Dar peste cîteva clipe, un ştrengar îl zvîntă în bătaie. Copilul nici nu îndrăzni să plîngă. Apăru guvernanta, mămica lui, şi-i porunci să nu-i încurce la joacă pe ceilalţi copii. Băieţelul se duse în acelaşi salon unde se afla şi fetiţa. Ea îl lăsă să se aşeze alături de dînsa şi amîndoi se apucară să îmbrace păpuşa cea scumpă. Şedeam aproape de o oră în chioşcul îmbrăcat cu iederă şi aproape aţipisem, trăgînd cu urechea la sporovăiala băieţelului , roşcovan şi a fetiţei celei frumoase cu zestre de trei sute de mii de ruble, care se îngrijeau de păpuşă — cînd intră deodată în cameră Iulian Mastakovici. Se folosise de scena turbulentă cu cearta dintre copii şi se strecurase pe tăcute din sală. Observasem

ca, numai cu cîteva momente mai înainte, stătuse de vorbă foarte aprins cu tăticul viitoarei mirese bogate, pe care îl cunoscuse tocmai atunci, despre avantajele unei slujbe faţă de o alta. Se oprise locului îngîndurat şi parcă socotea ceva pe degete.

— Trei sute... trei sute, şoptea el. Unsprezece... doisprezece... treisprezece şi aşa mai departe. Şaisprezece — cinci ani ! Să zicem cu patru la sută fac doisprezece, de cinci ori doisprezece fac şaizeci şi la aceşti şaizeci... hai să socotim în total, după cinci ani vom avea patru sute. Da! Iată... Şi n-o fi luînd pungaşul numai patru la sută ! Poate ia opt sau chiar zece la sută. Atunci fac cinci sute, să zicem pe puţin cinci sute, asta-i sigur... şi ce-o mai fi în plus pentru tot felul de cîrpe, hm... hm...

Iulian Mastakovici îşi isprăvi socotelile, îşi suflă nasul şi era Wt pe ce să iasă din salonaş — cînd deodată o zări pe fetiţă şi se opri. Pe mine, care mă găseam dincolo de ghiveciurile de flori, nu mă putea vedea. Mi se păru extrem de emoţionat. Poate că socotelile îşi făcuseră efectul asupra lui sau poate că era altceva. Dar el îşi freca mîinile şi nu-şi găsea astîmpăr. Tulburarea crescu pînă la *nec plus ultra* , cînd se opri şi aruncă încă o privire fermă asupra viitoarei mirese. Era gata să treacă înainte, dar se uită mai întîi de jur împrejur. Apoi, în vîrful degetelor, simţindu-se parcă vinovat, porni încetişor către copilă. Cu un zîmbet timid pe buze, se apropie de ea, se apleacă şi o sărută în creştetul capului. Ne-aşteptîndu-se la asemenea atac, fata dădu un ţipăt de spaimă.

— Ce faci aici, copilă dragă ? o întrebă în şoaptă, aruncînd priviri în juru-i şi mîngîind fetiţa pe obraz.

— Ne jucăm...

— Cum ? Cu dînsul ? şi Iulian Mastakovici se uită chiorîş la băiat. Iar tu, puişorule, mai bine te-ai duce în salon, îi spuse băieţaşului.

Băiatul îl privea în tăcere, cu nişte ochi holbaţi. Iulian Mastakovici se uită din nou împrejuru-i şi se aplecă iarăşi spre fetiţă. I — Dar ce ai aici, copilă dragă ? O păpuşică ? o întrebă.

— Da, o păpuşică, răspunse fetiţa, încruntîndu-se şi sfiindu-se ;puţin.

I — O păpuşică... Dar ştii tu oare, dragă copilită, din ce-i făcută păpuşică asta ?

— Nu ştiu... răspunse fetiţa în şoaptă, lăsîndu-şi capul în piept.

— Din cîrpuşoare, puişorule ! Iar tu, măi băiete, mai bine te-ai

Dincolo de orice limită (lat.).

duce în salon la cei de-o seamă cu tine, zise Iulian Mastakovici, privindu-l aspru pe copil. Fetiţa şi băieţelul îşi încreţiră frunţile şi se apucară de mîini, unul cu altul. Nu vroiau să se despartă.

— Şi ştii de ce ţi-a fost dăruită această păpuşică ? o întrebă Iulian Mastakovici, coborîndu-şi tot mai mult vocea.

— Nu ştiu.

— Fiindcă toată săptămîna trecută ai fost o copilă bună şi cuminte.

Aici, Iulian Mastakovici, tulburat la culme, privi în juru-i ; ş coborînd din ce în ce mai mult vocea, întrebă în cele din urmă cu un glas de-abia auzit, aproape stins de emoţie şi de nerăbdare ;

— Ai să mă iubeşti, copilă dragă, cînd am să vin în vizită la părinţii tăi ?

După ce rosti aceste cuvinte, Iulian Mastakovici vru s-o sărute încă o dată pe fetiţa cea drăguţă ; dar băiatul roşcovan, văzînd-o gata să izbucnească în plîns, o prinse de imîini şi dădu drumul unui scîncet în semn de deplină compasiune faţă de dînsa. Iulian Mastakovici se înfurie de-a binelea.

— Pleacă, ieşi, marş de aici! se răsti la băiat, du-te în salon! Du-te la cei de-o seamă cu tine.

— Nu ! Nu pleca ! Stai pe loc ! Plecaţi dumneavoastră de aici, spuse fetiţa, lăsaţi-l, lăsaţi-l pe dînsul! adăugă ea aproape plîngînd.

Se auzi zgomot la uşă. Iulian Mastakovici, speriat, îşi înălţă numaidecît statura-i măreaţă. Dar băieţelul cel rocoşvan se înfricoşa încă şi mai mult decît Iulian Mastakovici, dădu drumul fetiţei şi încetişor, sprijinindu-se de pereţi, trecu din salonaş în sufragerie. Pentru a nu da loc la bănuieli, Iulian Mastakovici trecu şi el în sufragerie. Era stacojiu la faţă, ca un rac, şi, aruncînd o privire în oglindă, se ruşina parcă de el însuşi. Poate se necăji de nerăbdarea şi de pripeala lui. Fusese, poate, din capul locului, atît de ispitit şi înflăcărat de socoteala făcută pe

degete, încît — fu toată prestanţa şi seriozitatea sa — îşi permisese să se poarte ca un băieţandru şi să abordeze de-a dreptul subiectul său, deşi acesta ar fi putut deveni un adevărat subiect cel puţin peste cinci ani. L-am urmat în sufragerie pe acest onorabil domn şi am asistat la un spectacol original. Iulian Mastakovici, roşu la faţă de necaz şi de mînie, îl ameninţa pe băieţelul cel roşcovan care, retrăgîn-du-se din ce ,în ce mai mult dinaintea lui, nu ştia unde să se ascundă de groază.
496
— Ce cauţi aici, lipseşte din faţa mea, netrebnicule ! Şterge-o ! Ai venit să furi fructe, hai ? Şterpeleşti fructe ? Pleacă, nevredni-cule, marş, mueosule, marş, du-te la cei de-o seamă cu tine !
Băiatul, înfricoşat, era cît pe ce să se folosească de un mijloc deznădăjduit, încercînd să se vîre sub masă. Atunci, urmăritorul sau, iritat la culme, scoase o lungă batistă de pînză fină şi, flutu-rînd-o, căută să-l gonească de sub masă pe băiatul înlemnit de groază. Trebuie să avem în vedere că Iulian Mastakovici era cam îndesat — bine hrănit, rumeior, rotofei, cu burticică, cu osînză pe coapse, într-un cuvînt, vîrtos şi rotund ca o nucă. Asudase, gîfîia şi se îmbujorase ca focul. Clocotea de înverşunare, atît de năprasnică îi era furia şi, poate (cine ştie ?), chiar gelozia. Izbucnii în hohote de rîs. Iulian Mastakovici se întoarse spre mine, şi, cu toată grandoarea lui, se fîstîci peste măsură. In aceeaşi clipă, stă-pînul casei intră prin uşa de vizavi. Băieţaşul ţîşni de sub masă şi [1] se puse să-şi şteargă genunchii şi coatele. Iulian Mastakovici se grăbi să-şi ducă la nas batista, pe care o ţinea de-un colţ în mînă.
Gazda se uită cu oarecare surprindere la noi, tustrei.- Dar, cunoscător al vieţii pe care o privea cu toată seriozitatea, folosi numaidecît prilejul de a-şi fi prins oaspetele între patru ochi, ca să zic aşa.
— Acesta-i băieţaşul pentru care am avut onoarea să vă rog, spuse el arătînd spre copilul roşcovan...
— A ! răspunse Iulian Mastakovici, revenindu-şi greu în fire.
— E fiul guvernantei copiilor mei, urmă pe un ton rugător gazda — o femeie sărmană, văduva unui slujbaş cinstit ; de aceea, Iulian Mastakovici, dacă se poate...
— A, nu, nu ! izbucni grăbit Iulian Mastakovici, vă rog să mă iertaţi, Filip Alexeevici, e absolut imposibil! M-am şi interesat, dar nu există locuri libere şi, chiar dacă ar fi vreunul, sînt de pe acum zece candidaţi cu drepturi mult mai mari decît dînsul... îmi pare rău, foarte rău...
— îmi pare rău, repetă gazda, e un băieţaş foarte modest, liniştit...
— Mare ştrengar, după cît bag de seamă, răspunse Iulian Mastakovici, şi o grimasă isterică îi strîmbă gura. Pleacă, măi băiete, ce te-ai proţăpit aici ? Du-te la cei de-o seamă cu tine, adăugă el adresîndu-se copilului.
Totuşi pe Iulian Mastakovici nu-l rabdă inima şi se uită la mine cu coada ochiului. Nici eu nu m-am putut stăpîni şi i-am rîs în nas, cu hohote. Iulian Mastakovici s-a întors brusc şi am înţeles
32
497
foarte uşor că îl întrebă pe gazdă despre mine : cine-i acest tînăr ciudat ? îşi urmară apoi în şoaptă convorbirea şi ieşiră din cameră, După aceea, am văzut ourn Iulian Mastakovici, pe cînd îl asculta pe stăpînul casei, clătina cu neîncredere din cap.
Săturîndu-mă de rîs, m-am întors în sală. Acolo, această mare personalitate, înconjurat de către taţi şi mame ca şi de gazde, debita ceva, cu multă căldură, unei doamne, la care tocmai fusese condus. Ea o ţinea de mînă pe fetiţa cu care Iulian Mastakovici avusese cu zece minute mai înainte scena din salonaş. Acum nu mai prididea cu laudele şi cu exclamaţiile admirative pentru frumuseţea, talentele, graţia şi educaţia aleasă a copilitei. Se gudura vădit pe lîngă mamiţică. Aceasta îl asculta ou lacrimi de încîntare în ochi. Un surîs flutura pe buzele tatălui. Pe stăpîn îl bucura afluxul general de bucurie. Toţi oaspeţii erau înţelegători. Chiar jocurile copiilor se opriră, ca să nu tulbure convorbirea. întreaga atmosferă era plină de veneraţie. O auzii pe mămica frumoasei fetiţe, mişcată pînă-n adîncul inimii, cum îl ruga cu expresii alese pe Iulian Mastakovici să le facă deosebita cinste de a le onora casa prin nepreţuita sa prezenţă. II auzii pe Iulian Mastakovici cu cîtă sinceră încîntare primi invitaţia şi cum oaspeţii, împrăştiindu-se prin colţuri —• aşa cum cerea buna-cuviinţă, nu mai pridideau cu laudele duioase, adresate otcupciului, otcupciţei, copilei şi, în-deoSebi, lui Iulian Mastakovici.
— E însurat domnul acesta ? îl întrebai aproape cu glas tare pe un cunoscut al meu care şedea foarte aproape de Iulian Mastakovici. Acesta îmi aruncă o privire iscoditoare şi mînioasă.
— Nu ! îmi răspunse cunoscutul, amărît pînă-n fundul sufletului de neabilitatea mea, manifestată într-adins...
Mai deunăzi treceam pe lîngă biserica X. Mulţimea de invitaţi şi de gură-cască mă surprinse. In jurul meu se vorbea despre o nuntă. Era o zi mohorîtă. începuse să bureze. Urmînd mulţimea, intrai în biserică şi îl văzui pe mire. Era un omuleţ scund, rotun-jor, bine hrănit, cu burticică, foarte împopoţonat. Alerga în toate părţile, aferat, dînd dispoziţii la dreapta şi la stînga. In sfîrşit, se auziră voci : sosise mireasa. îmi făcui loc cu greu prin înghesuiala de oameni şi văzui o frumuseţe de fată, pentru care abia sosise întîia-i primăvară. Dar mîndreţea asta era palidă şi tristă. Avea privirile rătăcite. Ochii săi îmi părură învăpăiaţi de lacrimi proaspete. Fiecare trăsătură a feţei sale, prin severitatea-i clasică, imprima acestei frumuseţi un aer de măreţie şi solemnitate. Dar
498
îerin aceasta măreţie şi severitate, prin tristeţea figurii, se între-zăr[e;l] primul chip — copilăresc, nevinovat, trăsăturile unei desă-vîrşite naivităţi ale adolescenţei şi frăgezimii care, parcă fără rugăminţi, implorau îndurare.

Se spunea că mireasa de abia împlinise şaisprezece ani. Uitîn-(Ju-mă cu luare-aminte la mire, îl recunoscui dintr-o dată pe Iulian jvlastakovioi, pe care nu-l mai văzusem exact de cinci ani. O privii şi pe dînsa... Doamne, Doamne ! O luai în grabă spre ieşirea din biserică, înghesuindu-mă prin mulţime. Oamenii spuneau că mireasa este bogată : are o zestre de cinci sute de mii... şi nu se mai ştie cit — în boarfe... „Da, nu greşise socoteala !" mă gîndii, zbughind-o în stradă...